

Kloosterkerk – 25 april 2021
4^e zondag van Pasen ‘Jubilate’
Genesis 16:1-16 en Johannes 16:5-15
Cantate BWV 166 ‘Wo gehest du hin?’
ds. Marja Flipse

Gebed om ontferming

U ziet het, levende God,
of ons hart vanmorgen jubelt
of misschien in stilte huilt;
of de schoonheid van de muziek
een warm bad is
of door merg en been gaat;
of het woord ons raakt
of koud laat;
of de stilte leeg is
of vervuld van U.
De gevoelens die ons belagen,
de heimwee en de jaloezie,
het gemis en het onvervulde verlangen,
zie ze aan
en draag ze met ons,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

U ziet het, levende God,
waar mensen vandaan komen
en waar ze naartoe gaan;
wat hen beweegt
en wat hen in de weg staat;
wat mensen voor elkaar betekenen
en wat ze elkaar aandoen.
De momenten
waarop wij elkaar teveel zijn,
de momenten
van verlangen naar verbinding,
zie ze aan
en breng ons weer samen,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

U ziet het, levende God,
waar het met deze wereld naartoe gaat:
de valkuilen waar wij mensen
keer op keer weer intrappen,
de lessen die we maar niet leren,
de druppels op een gloeiende plaat,
de menselijkheid
die het zo vaak laat afweten
en het soms toch wint.
De plaatsen
waar Pasen ver weg is,
waar leven overleven is
of zelfs dat niet,
waar mensen geen lucht krijgen
en elkaar het licht
in de ogen niet gunnen,
zie ze aan
en wees uw wereld trouw,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Preek

Waar gaat het naartoe met deze wereld?

Soms hoor je iemand
zich dit in oprechte vertwijfeling afvragen.

Maar meestal is het geen oprechte vraag.
Meestal is het een verzuchting
waar iets van een oordeel in rust.
Iets van afkeuring.

Moet je eens kijken wat er nu weer gebeurt.
Hoe kan iemand zo iets stoms doen?
Hoe kunnen ze zulke onverstandige beslissingen nemen?
Van geen wonder dat het van kwaad tot erger gaat.
Waar gaat het naartoe met deze wereld?

Het is een lekker onpersoonlijke vraag
waarmee je de verantwoordelijkheid heel subtiel
bij de ander legt.

Waar het ook naartoe gaat met de wereld,
jij bent een passagier
en draagt geen verantwoordelijkheid
voor de koers die door anderen bepaald wordt.

De beste stuurlieders zitten op de achterbank,
en klagen over de rit die hen overkomt.

Waar gaat het naartoe met jouzelf?
Waar kom je vandaan en waar ga je heen?

Die woorden hoort Hagar
alleen, op de vlucht, in de woestijn.
Daar waar je jezelf tegenkomt,
en de Eeuwige -
vaak op hetzelfde moment.

Een oprechte vraag, onder vier ogen.
Gehoord weet ze zich, en gezien.

Ik weet nog goed
hoe ik die vraag zeer regelmatig te horen kreeg
toen ik in het buitenland woonde.
Het was de standaard vraag
als mensen mijn naam zagen,
of een tongval hoorden
die ze niet goed konden plaatsen.

Waar kom je vandaan?
Vaak direct gevolgd door,
En hoe lang denk je in ons land te blijven?
Soms met een vriendelijke ondertoon,
soms minder.

Voor Hagar klinkt deze vraag anders.
Ze zegt dan ook niet,
Ik ben Egyptische.

Waar ze vandaan komt
is op dit moment even een te grote vraag,
te pijnlijk wellicht ook,
haar voorgeschiedenis als slavin.

En waar ze naartoe gaat? Geen idee.
Volkomen kwetsbaar staat ze daar -
jonge vrouw, buitenlandse, slavin, zwanger,
rechteloos en machteloos,
en toch - verontwaardigd en zelfbewust.

Een mens in crisis,
op het brandpunt van verleden en toekomst.
Een mens die door niemand gezien is -
tot nu toe.

De vraag die maakt
dat ze zich in haar uitzichtloze situatie
helemaal gezien voelt
is tegelijk de vraag die haar boven haar situatie uittilt,
boven de paniek, de onbezonnenheid,
de woede, de trots.

Waar ga je naartoe? wordt een uitdaging
om de bredere context onder ogen te zien.
Wegrennen voor het verleden
is geen gezonde basis voor de toekomst.

Het klinkt hard, 'Ga terug naar je meesteres,
terug naar de vernedering en uitbuiting
die je zo dapper bent ontvlucht'.
Maar zo steunt God Hagar in haar overtuiging
dat ze er mag zijn.

Dat zij en haar ongeboren kind
een plaats te bevechten hebben die hen toekomt,
ook al is het geen benijdenswaardige positie.
Zo gaat de belofte in vervulling
van nageslacht, voor Abram en voor Hagar.

Een goede les voor Abram en Sarai.
Als God je een belofte doet, zo leren ze,
dan mag je het geluk best een handje helpen -
maar dan moet je wel voorbereid zijn op de consequenties.

Jij kunt het bereiken van je doel
zien als een zakelijke transactie

en misbruik maken van een ander om te krijgen wat jij wil,
maar de Eeuwige ziet de mens achter de transactie,
ziet Hagar als moeder, als slachtoffer, als gezegende.

Het verhaal vermeldt niet
wat voor een ontvangst Hagar krijgt
als ze naar huis terugkeert.

De tijd die volgt is ongetwijfeld geen pretje -
niet voor haar, niet voor Sarai,
en niet voor Ismael,
die moet opgroeien in een vijandige omgeving
omringd door jaloezie en rivaliteit.

Wellicht draagt dat bij aan zijn eigen persoonlijkheid,
die van een wilde ezel
die aan alle kanten om zich heen schopt.

Maar hoe pijnlijk en onrechtvaardig ook,
het feit dat Hagar haar plek weer inneemt
in de entourage van Abram
en blijft waar ze was
werpt zijn vruchten af:

conform de belofte wordt zij stammoeder
van een volk van twaalf stammen.

Een volk dat ook bestaansrecht heeft
naast de uiteindelijke nakomelingen van Sarai,
een volk dat ook door God beloofd is,
dat ook door hem gezien wordt,
dat er ook mag zijn.

Straks in de cantate gaan we het horen,
die spanning tussen blijven en gaan.
Wat je ook doet, zo zingt de tenor,
of je nu gaat of staat,
het is altijd een afweging,
altijd een keuze.

En in een Bachcantate moet je dan niet gek staan te kijken
als die afweging wat moralistisch uitvalt

en het meteen een keuze tussen het aardse en het hemelse wordt,
tussen de verleiding van het hier en nu
en de wijsheid van het lange-termijndenken.

Maar het blijft een feit:
we kunnen onszelf en elkaar
pas echt goed leren kennen
als we durven vragen, 'Waar ga je heen?'

Het verleden is bekend,
en wordt als je niet uitkijkt zelfs steeds aantrekkelijker.

Maar de toekomst, die vergt veel van ons.
Een vooruitziende blik, moed en daadkracht,
vertrouwen en hoop.
Het vermogen om verwachtingspatronen los te laten,
je aan te laten spreken op je verantwoordelijkheid,
niet altijd een antwoord te hebben.

De toekomst kan van je vragen
met een hele schone lei te durven beginnen
maar ook de onmogelijkheid in te zien
van bestaan in het luchtledige
en serieus te nemen wie je al bent
en de weg die je hebt afgelegd om daar te komen.

Deze tijd na Pasen,
of beter gezegd, van Pasen,
is bij uitstek een tijd om stil te staan
bij die spanning tussen blijven en gaan.
Het Paasverhaal brengt iets teweeg,
het zet mensen in beweging,
maar: waarheen eigenlijk?

Lang voor Pasen is het al de hete brij
waar de volgelingen van Jezus omheen draaien,
de vraag, 'Waar gaat u heen?' Wie bent u?
Waar moeten wij heen? Wie zijn wij?

'Niemand vraagt me, Waar gaat u heen',
zegt Jezus, als hij zijn leerlingen voorbereidt
op de gebeurtenissen rond zijn dood en opstanding.

Nu is dat niet helemaal waar,
zeker Petrus heeft hem er al expliciet naar gevraagd.

Maar dan wel met een ondertoon
van bezorgdheid om hem te verliezen,
niet vanuit het verlangen
om echt te begrijpen waar het Jezus om te doen is.

Petrus is iemand die Jezus wil vasthouden,
die hem wil beschermen
tegen de kwade wil van anderen
en tegen zichzelf.

Als je zo overdonderd bent
door het voorrecht om samen te zijn
met iemand die zo'n grote indruk maakt
op jou en op zijn hele omgeving, hier en nu,
dan vraag je niet, 'Waar gaat u heen?'

Dan zeg je, 'Het is goed om hier te zijn,
laten we zorgen dat we dit moment vasthouden.'

Dan blijft je verwachtingspatroon nog beperkt
tot wat Jezus hier en nu zoal klaar gaat spelen.
Het politieke leiderschap,
de bevrijding van een onderdrukkend regime,
de urgentie van het onrecht om je heen,
dat is je horizon.

Jezus geeft af en toe wel eens een zetje,
een aanzetje tot een wijdere blik,
een hint dat hij absoluut niet gaat voldoen
aan de verwachtingen die er bij mensen heersen;
maar zie daar maar eens chocola van te maken
als je niet, zoals wij nu, de rest van het verhaal al kent.

Ook na de opstanding
is de vraag 'waar gaat u heen' nog niet aan de orde.
Sommige gebeurtenissen zijn zo groot
dat je er nog niet overheen kunt kijken.

Er is je zoiets enorms overkomen
dat er in je hoofd nog geen ruimte is
om je een voorstelling te maken van het 'daarna'.

Het is in de paasverhalen zelfs nog te vroeg voor blijdschap,
laat staan voor verwerking en doordenking
van wat het allemaal betekent.

Waar het allemaal heen gaat,
met Jezus en met de wereld?
Zie eerst maar eens op adem te komen
na alle ups and downs van de (allerminst) stille week,
het fiasco van het kruis
en de plotwending van het lege graf.

Eerst volgt het weerzien,
de schok, de voorzichtige blijdschap, de twijfel.
Pas later gaat het dagen:
het wordt nooit meer hetzelfde.
Jezus kan niet voor altijd blijven.

Om eerlijk te zijn,
worstelen wij daar nog steeds mee.
Staan we niet elke Pasen
weer een beetje vervreemd om ons heen te kijken
van 'wat is er nu eigenlijk helemaal gebeurd?'

Wat moeten wij met iemand
die een poosje op aarde rondliep
en levens voorgoed veranderde,
van wie gezegd wordt dat hij ook nu nog
met onze levens verbonden is,
dat de betekenis van zijn persoon
nog altijd doorsijpelt in onze wereld
en in onze ervaringen?

Die vraag, daar hebben we niet alleen
de hele vijftig dagen van Pasen voor nodig,
maar een heel leven.

Wie daar net als ik soms ook hoofdpijn van krijgt,
kan zich gelukkig in een cantate als die van vandaag

helemaal verliezen.

Daar is muziek dan ook voor.
Die spreekt je aan op een heel ander niveau
dan het gesproken woord,
die maakt gevoelens in je los waarvan je niet wist dat je ze had,
waar het ook over gaat,
of je nu iets met de tekst hebt of kunt of wilt of niet.
Geniet er vooral van.

Bedenk tegelijkertijd ook dat Bach iemand was
die helemaal in de tijd stond.
Hij schreef zijn cantates als functionele muziek,
ingebed in het kerkelijk jaar,
altijd in relatie tot waar de gemeente
op dat moment vandaan kwam
en waar ze naar onderweg was.

Het kerkelijk jaar staat nooit stil.
Het is een cyclus van onderweg zijn,
steeds weer opnieuw de grote verhaallijnen
herbeleven en herkauwen
van wat God met deze wereld aan het doen is
en wat Jezus ons wil laten zien.

In de hoop dat we er gaandeweg iets meer van gaan begrijpen,
dat we ons de wijsheid van de geschiedenis
en van de eeuwigheid eigen maken.

In de hoop dat we steeds verder kunnen gaan zien
en durven vragen,
waar gaat dit eigenlijk heen,
deze wereld, deze tijd, dit leven -
waar gaat het heen, en binnen dat kader,
waar ga ik eigenlijk heen?

Het lijkt een grote gedachtensprong die Bach maakt,
van 'mens, waar ga je heen?'
naar 'voor je het weet, ben ik dood',
een kwartier later.

Maar misschien kunnen we het eens uitproberen
als we zodadelijk de cantate ervaren,
hoe het voelt om ons zo heel bewust te zijn
van ons op-reis-zijn.

Op reis in een bredere context
dan wat er hier en nu in ons leven gebeurt,
in de context van de grote dromen,
van de wijdse toekomst,
van de belofte van vruchtbaarheid
en leven rijk aan betekenis, rijk aan belofte.

Een reis in gemeenschap
niet alleen met wie ons zijn voorgegaan
maar met wie nog zullen komen.
Levens waarin de consequenties van ons gaan en staan
in de toekomst zullen doorklinken.

Laten we vanaf die verre horizon
die vraag aan ons horen klinken,
aan ieder van ons en aan ons samen,
'wo gehest du hin?'

Gebeden

Om moed om te gaan
voor wat er werkelijk toe doet,
bidden wij.
Moed om schoon schip te maken
in ons leven, in onze relaties,
op ons werk, in onze toekomstdromen.
Om trouw te zijn aan onze identiteit
en trouw te blijven aan onze naasten,
om vertrouwen te hebben in onszelf
en in uw armen om ons heen.

Voor uw kerk,
hier en wereldwijd, bidden wij -
om moed om te staan
voor wat blijvende waarde heeft,

inzicht om te zien
waar het naartoe gaat met de wereld,
daadkracht om erop in te springen,
creativiteit om tot de verbeelding te spreken.

Om standvastigheid
om niet met elke wind mee te waaien
en flexibiliteit
om mensen te blijven bereiken,
woorden van leven te blijven spreken.

Voor wie wel moeten gaan,
op de vlucht voor een ander,
op de vlucht voor zichzelf,
op de vlucht voor het verleden,
zonder plan, zonder doel,
overgeleverd aan vreemden.

Voor wie niet kunnen gaan,
gevangen in slavernij en uitbuiting,
verslaving of schulden,
beknot door hun partner of familie,
voor levens die niet tot bloei komen
en talenten die verloren gaan.

Voor wie hun plannen in duigen zagen vallen
in deze coronatijd,
hun fysieke of mentale gezondheid
achteruit zagen gaan,
voor wie moeten leven met een verlies,
van een geliefde, van een baan,
van een gemeenschap,
van iets dat hun leven zin gaf.

We bidden u voor alle musici
die vanmorgen deze dienst opluisteren
en voor iedereen in de cultuursector
die het zo moeilijk heeft,
dat zij de jubel in hun stem en instrument
en in hun hart niet verliezen.

Om uw bemoedigende nabijheid bidden wij
voor (...) om uw troost en hoop,

voor (...) in hun verdriet.
Zie hen, God, dat zij niet alleen zijn
met wat hen ten diepste bezig houdt,
en hoor ons
als wij in stilte tot U bidden.

*Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden
die klinken in de Kloosterkerk,
stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71
ten name van Stichting Kloosterkerk.
U steunt ons werk ermee!*